

Handläggare:
Peter Dahlberg, 08-508 29 323

Till
Finansroteln

Remissen om Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040

Svar på remiss från Finansroteln (Dnr 134-175/2015).

Sammanfattning

Kommunfullmäktige antog i samband med beslut om budget 2015 målet att staden ska vara fossilbränslefri 2040. *Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040* utgör stadens klimatstrategi och riktlinje för fossilbränslefrihet 2040, samt för de klimatrelaterade målen i Stockholms stads miljöprogram 2016-2019. I stort är bolagen i koncernen Stockholm Stadshus AB positiva till förslaget om strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040.

Koncernledningen kan konstatera att en stor del av de insatser som behöver vidtas ligger utanför stadens rådighet och att samverkan med externa aktörer krävs. Koncernledningen konstaterar vidare att det finns anläggningar som inte kommer att ha kapacitet för de behov strategin medför för att nå etappmålet 2020, och att strategin kan komma att få ekonomiska konsekvenser som ännu inte är utredda. Koncernledningen välkomnar generellt förslag till utveckling inom miljöområdet, särskilt som bolagen har ägardirektiv att följa, som ska stimulera utvecklingen av miljöanpassade och kostnadseffektiva åtgärder.

Ärendet

Kommunfullmäktige antog i samband med beslut om budget 2015 målet att staden ska vara fossilbränslefri 2040. *Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040* utgör stadens klimatstrategi och riktlinje för fossilbränslefrihet 2040 samt för de klimatrelaterade målen i Stockholms stads miljöprogram 2016-2019. Strategin är uppdelad i tre av miljöprogrammets målområden; hållbar energianvändning, miljöanpassade transporter samt resurseffektiva kretslopp och identifierar nödvändiga insatser och fördelar genomförandeansvar för dessa.

Insatserna för att nå etappmålet till 2020 är mer åtgärdsinriktade, medan insatserna för fossilbränslefrihet 2040 är av mer strategisk karaktär.

Finansroteln har remitterat *Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040* till bl. a. Stockholms Stadshus AB, som i sin tur remitterat vidare till samtliga dotterbolag i koncernen samt AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad. Bostadsförmedlingen, S:t

Erik Försäkrings AB, S:t Erik Livförsäkring AB och S:t Erik Markutveckling har valt att inte svara på remissen. Nedan följer en redovisning av bolagens remissvar i huvudsak. Remissvaren i sin helhet återfinns i bilagorna.

Underremiss

AB Svenska Bostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

AB Svenska Bostäder anser att strategin är väl genomarbetad och har en ambitiös inriktning för hur detta mål ska nås. Strategin kan också bli vägledande för andra kommuner om hur en sådan kan utformas. Bolaget vill dock komplettera med några synpunkter och förtydliganden utifrån dess verksamhet. Begreppet spontan energieffektivisering anses diffust. Bolaget anser vidare att regelverket för förnyelsebar elproduktion behöver preciseras och att egenproduktionen förutsätter en översyn av regelverket.

Bolaget anser att uppföljning av energiprestanda bör ske genom uppmätta värden istället för beräknade. Vidare framförs att osäkerheter kring framtida beskattning kan medföra att solenergi blir mindre affärsmässigt. Bolaget instämmer i att okonventionella metoder behövs, som ett framtida förbud mot fossilbränsleförsäljning. Bolaget framför också att plastpåsar i avfallet är ett framtida problem (*bilaga 1*).

AB Familjebostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

AB Familjebostäders synpunkter inriktar sig på de delar av förslaget som berör bolaget mest och där bolaget har rådighet. Bolaget anser att uppföljning av faktisk energiprestanda ger förutsättningar för att analysera avvikelser och ta till vara goda exempel. Vidare anser bolaget att lönsamhet och skatteeffekter av förnyelsebara elproduktionsanläggningar bör belysas tydligare. Bolaget framför också att det är viktigt att behandlingsanläggningar för matavfall dimensioneras med tillräcklig kapacitet (*bilaga 2*).

AB Stockholmskretsens remissvar har i huvudsak följande lydelse:

AB Stockholmskretsens är positiva till strategin. De önskas dock ett förtydligande för begreppet spontan energieffektivisering. Bolaget anser regelverket för mikroproducerad el behöver justeras. Bolaget framför att regelverket samtidigt bör ses över vad gäller skatt på energi, överföring av el, anslutningspunkter och skatteskyldighet för juridiska personer eller annat. Bolaget anser vidare att verifiering av energianvändning bör ske genom mätning. Bolaget för också fram att det saknas viktiga förutsättningar för en funktionell och enhetlig matavfallsinsamling, vilket gör att takten i målet om att öka biogasproduktionen kan vara orealistisk (*bilaga 3*).

Micasa Fastigheter i Stockholm AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Micasa Fastigheter i Stockholm AB ansluter sig till strategin för ett fossilfritt Stockholm 2040. Bolaget anser att det är bra om staden verkar för att lagstiftning och regelverk ska stödja fossilbränslefri energianvändning. Bolaget anser att verifiering av energianvändning bör ske med uppmätta värden. Bolaget påpekar också att en elanvändning baserad på solenergi motsvarande 10 procent av elanvändningen, är avsevärt mycket mer än en ökning av energianvändningen baserad på solenergi med 50 procent, som förespråkas i miljöprogrammet (*bilaga 4*).

Skolfastigheter i Stockholm AB:s (SISAB) remissvar har i huvudsak följande lydelse: SISAB är positiva till förslaget. Bolaget framför att det är viktigt att strategiska beslut fattas på ett sätt så att satsningar på till exempel solenergi inte motverkar stadens produktionskostnadskrav för skolor och förskolor. Bolaget framför vidare att utvecklingen av dess framtida kostnader för fjärrvärme är av stor betydelse (*bilaga 5*).

Stockholm Vatten Holding AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse: Stockholm Vatten Holding AB stöder stadens ambition om ett fossilbränslefritt Stockholm år 2040 och ser positivt på föreslagna åtgärder. Vad gäller att staden skall vidta åtgärder för miljöeffektiva transporter behöver hänsyn tas till framtida remissvar om förslag till fordonsstrategi. Bolaget påpekar att dess VA-verksamhet sträcker sig utanför kommungränsen, men stadens strategi avgränsas till Stockholms kommun.

Bolagets anläggningar bedöms inte ha tillräcklig kapacitet att röta mängden för insamlat matavfall i sina anläggningar. En utökad kapacitet planeras bli färdig först efter 2020. De mängder externt material (inklusive matavfallsslurry) som bolaget ansökt om i sin miljö-tillståndsansökan inte rymmer 70 procent av stadens matavfall, varför alternativ behöver utredas. Bolaget framför att de bör ingå i stadens framtida arbete att ta fram en utredning att säkerställa ökad produktion av biogas. Målet fossilfri sjöfartstrafik ger positivt stöd till krav att färjornas koncentrerade matslurry separat tas omhand och rötas till biogas istället för att avledas via ledningsnätet. Därutöver framförs att det har rapporterats att läckaget från stadsgassystemet år 2012 var 32,6 GWh motsvarande 29 procent, vilket bör föranleda åtgärder (*bilaga 6*).

Stockholms Hamn AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholms Hamn AB ser mycket positivt på ambitionen att Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad år 2040. Bolaget instämmer i strategins bedömning, att en stor del av de insatser som behöver vidtas till 2040 delvis ligger utanför stadens rådighet och att samverkan med externa aktörer krävs för att nå målet. Detta gäller inte minst de insatser som är kopplade till sjöfarten. Bolaget anser att uppdraget bör vara utformat som att utreda vilka möjliga åtgärder och incitament som kan vidtas inom ramen för bolagets rådighet för att bidra till en fossilbränslefri sjöfart. Det är angeläget att stadens mål för att öka insamlingen av matavfall för produktion av biogas, inbegriper kapacitet att även omhänderta matavfall från fartyg.

Bolaget ser det som positivt att strategin har identifierat en potential att öka transporter- na via båt för att avlasta vägnätet och att man ser en möjlighet att öka kollektivtrafiken på vatten. Vidare har bolaget synpunkter på formuleringar och påståenden under avsnitt Sjöfart, trender och prognos. Avseende förslaget att införa/utveckla differentierade taxor som gynnar förnybar bränsleanvändning och elanslutning i hamn, vill bolaget betona att de tekniska förutsättningarna måste beaktas (*bilaga 7*).

AB Stokabs remissvar har i huvudsak följande lydelse:

AB Stokab anser att staden bör lyfta fiberinfrastrukturens betydelse för möjligheten att fasa ut användningen av fossila bränslen - såväl internt inom staden som regionalt. De krav som ställs i Norra Djurgårdsstaden på att nybyggda fastigheter behöver ha inomhusnät av fiber bör utvidgas till att gälla alla ny- och ombyggnationer i hela staden. Även i stadsmiljö behöver tillgången till fiber planeras och säkras, dels så att stadens olika

verksamheter kan nyttja smarta lösningar som minimerar behovet av fossila bränslen, dels för att möjliggöra för marknadens aktörer att tillhandahålla den kommunikation som behövs för exempelvis självkörande fordon (*bilaga 8*).

Stockholm Stads Parkerings AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholms stads parkerings AB:s ambition är att kontinuerligt minska energianvändningen i bolagets egna fastigheter. Bolaget föreslår att målet om energieffektivisering förtydligas genom att exkludera garage där byte till LED-belysning redan skett och elbilsladdning införts. Bolaget föreslår att förhandsinformation ges till dem om de planerade miljözonerna, där fossilfordon inte kommer tillåtas, för att möjliggöra planering för laddinfrastruktur. Bolaget föreslår vidare att staden inför gemensamma upphandlingskrav för fossilfria arbetsmaskiner, för att gynna leverantörer att investera i miljövänligare maskinpark (*bilaga 9*).

Stockholms Stadsteater AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholms Stadsteater anser att ett fossilbränslefritt Stockholm är ett mycket angeläget mål. Bolaget anser dock att det är utanför deras kompetens att i övrigt värdera de olika synpunkter som anges i Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040 (*bilaga 10*).

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholm Globe Arena Fastigheter stödjer i huvudsak de förslag som förespråkas, men berörs till stora delar inte av detta i sin verksamhet. Bolaget kommer bidra genom åtgärder samt att informera hyresgästerna om stadens verksamhet för att stödja stadens strävan att uppnå målen. Bolaget ser dock gärna att det tas fram förslag på konkreta åtgärder för att säkerställa klimatsmart fjärrvärme. Bolaget anser vidare att energileverantörerna inte följer de allmänna villkoren för näringsidkare och att det motverkar stadens intentioner om ett fossilt fritt Stockholm 2040 (*bilaga 11*).

Stockholm Business Region AB:s (SBR) remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholm Business Region ser positivt på förslaget till strategi. Bolaget anser att det är angeläget att staden även fortsättningsvis ligger i framkant då det bidrar till att stärka Stockholms profil internationellt samt bidrar till att attrahera investeringar och talanger till regionen (*bilaga 12*).

AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Sammanfattningsvis är Fortum Värme positiva och stödjer stadens ambition om ett fossilbränslefritt Stockholm senast år 2040. Bolaget önskar att strategin förtydligas att det en övergång från begreppet köpt energi till använd energi, vilket öppnar det för teknisk neutralitet där fjärrvärmens kan tävla på lika villkor med lokala värmepumpslösningar. Bolaget anser inte att det räcker att arbeta med 30 procent (2,8 av 9 ton) av den fossila koldioxiden.

Bolaget anser att en vidgad systemgräns öppnar upp för att hitta de sammantaget mest effektiva åtgärderna. Vidgas systemgränsen för till exempel solceller, att inkludera tillverkningen av den stora mängden solceller kan resultaten av föreslagna åtgärder försämraras. Bolaget håller inte med om att lokal solcellsproducerad el kommer att signifikant

avlasta elnätet. En avlastning av elnätet behövs främst kalla dagar och nätter när belastningen är som störst.

Bolaget vill också lyfta in samarbete runt laststyrning av undercentraler i fjärrvärmenätet, vilket kan minska investeringsbehoven. Bolaget anser vidare att staden ska utreda möjligheterna till att minska mängden plast i avfall som går till förbränning genom att skapa förutsättningar för ökad materialåtervinning. Fortum värme förslår vidare att begreppet klimatsmart värme förtydligas och kommer med förslag på hur detta kan göras (*bilaga 13*).

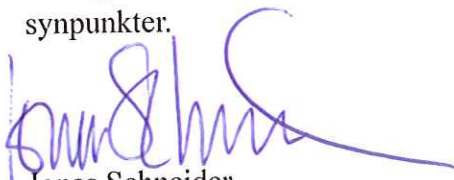
Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen är positiv till om *Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040*. Koncernledningen kan konstatera att en stor del av de insatser som behöver vidtas ligger utanför stadens rådighet och att samverka med externa aktörer krävs. Koncernledningen konstaterar vidare att det finns anläggningar som inte kommer att ha kapacitet för de behov strategin medför för att nå etappmålet 2020, till exempel kommer inte kapaciteten att röta mängden för insamlat matavfall vara färdig då.

För koncernen Stockholm Stadshus AB kommer den största klimatpåverkan från fjärrvärmeanvändningen. Det är avgörande att Fortum Värme kan ställa om sin produktionsapparat och fasa ut de fossila bränslen som de använder, vilket bör ske i samverka med dess nyttjare. Koncernledningen kan konstatera att strategin kan komma att få ekonomiska konsekvenser som ännu inte är utredda. Bland annat kan kravställande i framtida upphandlingar, samt tidigareläggande av investeringar för den kapacitetsökning som krävs, medföra kostnadsökningar.

Koncernledningen välkomnar generellt förslag till utveckling inom miljöområdet. Bolagen har ägardirektiv att följa som ska stimulera utvecklingen av miljöanpassade och kostnadseffektiva åtgärder. Stadens ambitioner är höga och stadens bolag, förvaltningar och invånare behöver samverka för att uppnå målen.

I övrigt hänvisas till bolagens remissvar avseende konsekvenser och kompletterande synpunkter.

Jonas Schneider
Vice VD

Bilagor

1. Remissvar AB Svenska Bostäder
2. Remissvar AB Familjebostäder
3. Remissvar AB Stockholmshem
4. Remissvar Micasa Fastigheter i Stockholm AB
5. Remissvar Skolfastigheter i Stockholm AB
6. Remissvar Stockholm Vatten Holding AB
7. Remissvar Stockholms Hamn AB
8. Remissvar AB Stokab
9. Remissvar Stockholms Stads Parkerings AB
10. Remissvar Stockholms Stadsteater AB
11. Remissvar Stockholm Globe Arena Fastigheter AB
12. Remissvar Stockholm Business Region AB
13. Remissvar AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad

Remissvar på Stockholms stads förslag till "Strategi för fossilfritt Stockholm 2040", dnr 134-175/2015

Bakgrund

Kommunfullmäktige antog i samband med beslut om budget 2015 målet att staden ska vara fossilbränslefri 2040.

Dokumentet utgör stadens klimatstrategi och utgör riktlinje för de klimatrelaterade målen i stadens miljöprogram 2016-2019 och för målet om fossilbränslefrihet 2040. Strategin är uppdelad i tre av miljöprogrammets målområden; hållbar energianvändning, miljöanpassade transporter samt resurseffektiva kretslopp och identifierar nödvändiga insatser och fördelar genomförandeansvar för dessa.

Insatserna för att nå etappmålet till 2020 är mer åtgärdsinriktade, medan insatserna för fossilbränslefrihet 2040 är av mer strategisk karaktär.

Våra synpunkter

AB Svenska Bostäder (nedan kallad bolaget) anser att strategin är väl genomarbetad och har ambitiös inriktning för hur detta mål ska nås. Strategin kan också bli vägledande för andra kommuner om hur en sådan kan utformas.

Bolaget vill dock komplettera med några synpunkter och förtydliganden utifrån detta dokument som berör vår verksamhet, med hänvisningar till vilken sida synpunkterna refererar till.

- Sid 15 (45)
- ***"En viss spontan energieffektivisering beräknas ske i det befintliga byggnadsbeståndet..."***

Bör förtydligas, viss spontan effektivisering verkar diffust, då bolaget arbetar med femårsplaner och långsiktiga mål gällande energianvändningen i hela vårt fastighetsbestånd.

Dessutom bör framhållas att effektiviseringstakten av det befintliga beståndet begränsas av omfördelningen av våra investeringar från en betydande del av det befintliga beståndet över till nyproduktion av hyresrätter.

- Sid 24 (45)
- ***"De regelverk som omgärdar förnybar elproduktion behöver justeras för att inte äventyra möjligheterna till förnybar elproduktion, framförallt gällande skattereduktion för mikroproduce-***

rad förnybar el men även inom lagen om skatt på energi och överföring av el mellan byggnader.”

Mycket bra att detta lyfts fram, kan t o m preciseras än mer vad nuvarande regelverk får för konsekvenser.

- Sid 26 (45) punkt 5
- Staden verkar för att lagstiftning och regelverk stödjer en fossilbränslefri energianvändning.

Även här bör lyftas fram att egenproduktionen förutsätter en översyn av regelverket vad gäller skatt på energi, överföring av el mellan byggnader och skattskyldighet från nuvarande juridisk person istället för fastighet eller anslutningspunkt till elnätet.

Sid 27 (45) punkt 1

- ***Staden ska ställa krav på att energianvändningen i nyproducerade byggnader på av staden anvisad mark ska vara högst 55 kWh/m² Atemp....***

Bör förtydligas att reduktionen baseras på differensen mellan Boverkets krav och Stadens skarpare krav på energianvändningen per kvadratmeter.

Punkten bör även kompletteras med ett krav att en uppföljning och verifiering av energianvändningen endast ska ske genom mätning. Detta oavsett vad Boverket anger i förslag till regelverk BBR/BEN 1 där förslaget angående verifiering av energianvändningen, är att detta kan ske genom beräkning alternativt mätning.

- Sid 27 (45) punkt 2
- Staden ska vidta åtgärder för att uppnå en egen energiproduktion baserad på solenergi motsvarande 10 procent av elanvändningen....

Återigen bör framhållas att en tioprocentig utbyggnad förutsätter en anpassning av regelverket kring egenproduktion av energi. Elproduktion med solceller medför stora investeringar i förhållande till intäktsidan från egenproducerad el. Sker en beskattning av den egenproducerade elen för egen användning så är detta än mindre affärsmissigt.

- Sid 37 (45) punkt 1
- Staden tar fram en handlingsplan för fossilbränslefrihet inom vägtransportsektorn och utreda möjligheterna till att utfärda ett förbud mot fossilbränsleförsäljning till år 2040 med delmål till 2030.

Bolaget instämmer i att okonventionella åtgärder behövs för att klara målet och tycker att det är positivt att olika alternativ utreds.

- Sid 40 (45) punkt 1
- Staden ska utreda möjligheterna till att minska plasten i avfallet som går till förbränning.....

Bra och angeläget att åtgärdspaket tas fram för att minska plasten och framförallt plastpåsar i avfallet.

I Sverige används ca 1,3 miljarder plastpåsar per år, vilket omräknat innebär att det i Stockholm används över 100 miljoner plastpåsar årligen!

Enligt samstämmiga rapporter kommer detta att vara ett mycket stort miljöproblem inom snar framtid, oavsett om det eldas upp, sprids på åkrar tillsammans med slam, eller dumpas i haven.

- Sid 40 (45) punkt 2
- Staden ska öka biogasproduktionen som sammantaget motsvarar en reduktion på 20 000 ton

För att möjliggöra detta mål, anser bolaget att prioritet måste läggas på insamlingssystemet för matavfall, så att detta är funktionellt och enhetligt ur såväl hyresgäst- som förvaltningssynpunkt för att klara den ökade mängden insamlat matavfall.

Vidare måste säkerställas, att den nya optiska sorteringsanläggningen i Högdalen har tillräcklig kapaciteten för att möta behovet av optisk sortering av matavfall.

Vällingby 2016-09-01

Pelle Björklund
VD

Underremiss - Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040

Bakgrund

Familjebostäder har av Stockholm Stadshus AB inbjudits att lämna synpunkter på förslag till rubricerad strategi.

Klimatförändringarna är vår tids största globala utmaning. I december 2015 slöts det så kallade Parisavtalet under FN:s klimattoppmöte COP21. De avtalsslutande parternas främsta mål är att begränsa temperaturhöjningen till under 2 grader under detta århundrade och bedriva ansträngningar för att begränsa höjningen vidare till under 1,5 grader över den förindustriella nivån. En förutsättning för att nå målet är att alla världens länder agerar.

EU deltog i FN:s klimatkonferens. EU har fattat beslut om ett energi- och klimatpaket och har som en del av detta kommit överens om en ram för EU:s klimatmål fram till 2030. Utsläppen av växthusgaser ska enligt detta klimatmål minska med 40 procent jämfört med 1990 års nivå.

Sveriges regering har beslutat om flera miljö kvalitetsmål, varav målet "Begränsad klimatpåverkan" innebär att halten av växthusgaser i atmosfären ska stabiliseras på en nivå som innebär att människors påverkan på klimatsystemet inte blir farlig, detta i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar. Nu föreslår Miljömålsberedningen att Sverige senast från år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären.

Kommunfullmäktige i Stockholms stad antog, i samband med beslut om budget 2015, målet att staden ska vara fossilbränslefri 2040.

FÖRSLAGET

Strategin utgör en riktlinje för de klimatrelaterade målen i stadens miljöprogram 2016-2019 och för målet om fossilbränslefrihet 2040. En väl genomtänkt strategi är en förutsättning för att nå de långsiktiga klimatrelaterade målen. Framlagt förslag på strategi är väl genomarbetad. Föreslagna mål och åtgärder är både genomförbara och relevanta.

FAMILJEBOSTÄDES SYNPUNKTER

Familjebostäders synpunkter nedan inriktar sig på de delar av förslaget som berör bolaget mest och där bolaget har rådighet. Synpunkterna berör delområdena "Hållbar energianvändning" och "Resurseffektiva kretslopp". Strategins föreslagna målsättningar anges i kursiv stil varefter följer bolagets synpunkter rörande respektive mål.

Energianvändning

”Staden ska vidta åtgärder på att energianvändningen i nyproducerade byggnader på av markanvisad mark ska vara 55 kWh/kvm/år med sikte mot 45 kWh/kvm/år. Sammantaget reducerar utsläppen med minst 25 000 ton CO₂e”.

Familjebostäder anser att en förutsättning för att klara en energiprestanda på 55 kWh/kvm/år ligger i att uppföljning av teoretisk energiberäkning och av faktisk energiprestanda efter två års drift genomförs, i enlighet med nya lagen BEN1 och följdändringar i BBR 24. Genom en systematisk uppföljning av teoretiska beräkningar och uppföljning av faktisk energiprestanda i all nyproduktion skapas förutsättningarna för att analysera eventuella avvikelser, driftoptimera och klara energikraven inte minst genom att ta till vara goda exempel.

Egenproduktion genom solenergi

”Staden ska vidta åtgärder för att uppnå en egen energiproduktion baserad på solenergi motsvarande 10 procent av elanvändningen som sammantaget reducerar utsläppen med 1 000 ton CO₂e”.

Ett mål om att 10% av elanvändningen ska produceras i egen regi, genom solceller, kan var svårt att uppfylla. Familjebostäder gör bedömningen att solcellsteknik inte är ensamt kan bidra för att målet för egen förnybar elproduktion ska uppnås.

Stadens produktion av egenproducerade el, genom solceller, uppgår i dagsläget till cirka 1,5 GWh/år. För att producera 65 GWh el genom solceller krävs en installerad solcellsyta på uppskattningsvis 500 000 kvm. Familjebostäder anser att målet möjligen kan nås om även andra förnyelsebara elproduktionsanläggningar genomförs, såsom t ex vindkraft. Dessutom behöver lönsamhet och effekter av skatter belysas tydligare.

För att öka produktionen av förnybar egenproducerad el till 70 GWh/år - eller mer – föreslår bolaget att fler produktionsmetoder än solceller utreds, t ex vindkraft.

Ökad produktion av biogas

”Staden ska ta fram en utredning för att säkerhetsställa en ökad produktion av biogas för att möta behovet av att ersätta fossil naturgas”.

Familjebostäder har inlett arbete med insamling av matavfall. Bolaget erbjuder i huvudsak separat insamling av matavfall, främst genom djupbehållarsystem. Det finns idag inte möjlighet att mäta insamlade mängder matavfall. Det finns dock förutsättningar för uppföljning och inhämtande av statistik över insamlade mängder per hämtadress. Sådan information är en förutsättning för att kunna optimera insamlingssystemen och öka produktionen av biogas. Statistik över insamlade mängder matavfall skulle kunna redovisas till berörda fastighetsägare, per hämtningsställe och tillfälle.

Det krävs också att samtliga Stockholms hushåll får tillgång till något system för matavfallsinsamling. Familjebostäder kommer inte att kunna erbjuda separat matavfallsin-

samling till alla lägenhetshushåll. Uppskattningsvis 25 % av Familjebostäders hushåll behöver annan matavfallsinsamling än separat hantering. En möjlig variant är optisk sortering, som medger samhantering med osorterat hushållsavfall.

Familjebostäder vill poängtera att det är viktigt att behandlingsanläggningar för matavfallsinsamling som planeras, som t ex optisk sortering, dimensioneras så att stadens egna verksamheter kan erbjudas detta som komplement.

AB FAMILJEBOSTÄDER

Anette Sand
VD

Stockholmshem

Remissvar: Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040, dnr 134-175/2015, dnr SB 2016-0156

AB Stockholmshem får härmed avge följande yttrande över rubricerat ärende.

Bakgrund

Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad år 2040. Kommunfullmäktige har fastställt ett etappmål om att utsläppen av växthusgaser ska vara högst 2,3 ton CO₂e (koldioxidekvivalenter) per invånare år 2020. Sedan 1990 har utsläppen av växthusgaser minskat med nästan en tredjedel. Målet om ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 innebär att det framgångsrika arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser ska fortsätta och påskyndas. Stockholms stad som organisation står för cirka 10 procent av växthusgasutsläppen och bör gå före i arbetet genom att vara fossilbränslefritt 2030.

Strategin är uppdelad i tre av miljöprogrammets områden; hållbar energianvändning, miljöanpassade transporter och resurseffektiva kretslopp. Utifrån dessa områden har aktiviteter formulerats och ansvar fördelats.

Våra synpunkter

Stockholmshem ställer sig positivt till strategin men vill framföra några synpunkter som rör bolagets verksamhet.

- *"En viss spontan energieffektivisering beräknas ske i det befintliga byggnadsbeståndet..."* Sid 15 (45)
Meningen bör förtydligas: En "viss spontan effektivisering" verkar diffust. Bolaget arbetar med långsiktiga mål att minska energianvändningen genom exempelvis bättre styrning av värme och ventilation i hela vårt fastighetsbestånd.
- *"De regelverk som omgärdar förnybar elproduktion behöver justeras för att inte äventyra möjligheterna till förnybar elproduktion, framförallt gällande skattereduktion för mikroproducerad förnybar el men även inom lagen om skatt på energi och överföring av el mellan byggnader."* Sid 24 (45)

Mycket bra att detta lyfts fram. Som vi förstår så sker nu en översyn inom området.

- *Staden verkar för att lagstiftning och regelverk stödjer en fossilbränslefri energianvändning.* Sid 26 (45) punkt 5
Även här bör lyftas fram att egenproduktionen förutsätter en översyn av regelverket vad gäller skatt på energi, överföring av el mellan byggnader och skattskyldighet från nuvarande juridisk person istället för fastighet eller anslutningspunkt till elnätet.
- *Staden ska ställa krav på att energianvändningen i nyproducerade byggnader på av staden anvisad mark ska vara högst 55 kWh/m² Atemp....* Sid 27 (45) punkt 1

Punkten bör kompletteras med ett krav att en uppföljning och verifiering av energianvändningen endast ska ske genom mätning, för att säkerställa att alla aktörer gör sitt yttersta att uppnå de utlovade beräknade värdena. Detta oavsett vad Boverket anger i förslag till regelverk BBR/BEN 1 där förslaget angående verifiering av energianvändningen, är att detta kan ske genom beräkning alternativt mätning.

- ***”Staden ska arbeta (med) att minska den fossila energianvändningen i transportsektorn som motsvarar en reduktion om minst 140 000 ton” Sid 37 (45)***

Exempelvis erbjuder Stockholmshems installation av laddstolpar för hyresgästernas elbilar på kvartersmark där så är möjligt, vilket skulle kunna vara konkreta förslag på åtgärder för att uppnå målet.

- ***Staden ska öka biogasproduktionen som sammantaget motsvarar en reduktion på 20 000 ton Sid 40 (45) punkt 2***

För att möjliggöra detta mål, anser bolaget att prioritet måste läggas på insamlingsystemet för matavfall, så att detta är funktionellt och enhetligt ur såväl hyresgäst- som förvaltningssynpunkt för att klara den ökade mängden insamlat matavfall. Idag saknas tyvärr viktiga förutsättningar för en funktionell och enhetlig matavfallsinsamling, vilket gör att målet ter sig orealistiskt.

Med vänlig hälsning
AB STOCKHOLMSHEM

Eva Nygren
VD

Svar på remiss avseende ”Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040”

Micasa Fastigheter har fått rubricerande ärende på underremiss från Stockholm Stadshus AB för yttrande senast 2016-09-07.

Ärendet

Kommunfullmäktige antog i samband med beslut om budget 2015 målet att staden ska vara fossilbränslefritt 2014.

Kommunstyrelsen uppdrogs att tillsammans med miljö-och hälsoskyddsnämnden ta fram en strategi för att nå klimatmålet om 2,3ton CO₂e per stockholmare år 2020 samt en färdplan för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040. I föreliggande ärende presenteras de två uppdragen gemensamt.

Strategi för fossilbränslefritt Stockholm utgör riktlinje för de klimatrelaterade målen i stadens miljöprogram 2016-2019 och för målet om fossilbränslefrihet 2040. Strategin tar sin utgångspunkt i den rådande fossilbränsleanvändningen och går sedan sektorsvis igenom trender, prognos och potential för måluppfyllelse till 2040 samt etappmålet till 2020.

Strategin är i huvudsak uppdelad i tre av miljöprogrammets målområden; hållbar energianvändning, miljöanpassade transporter samt resurseffektiva kretslopp och identifierar utmaningar och nödvändiga insatser och fördelar genomförandeansvar för dessa.

Målet om 2,3 ton CO₂e till 2020 uttrycks i miljöprogrammet och berör samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Genom beslut av denna strategi ges ett antal utpekade nämnder och bolagsstyrelser ett särskilt genomförandeansvar för olika prioriterade insatser. Respektive nämnd och bolagsstyrelse med genomförandeansvar ansvarar för att fastställa, genomföra och följa upp de insatser som ingår i strategin. I det ansvaret ingår att analysera vilka åtgärder som är mest kostnadseffektiva för staden. För åtgärder till och med 2018 finns i stadens budget en särskild satsning på klimatinvesteringar och strategin ger vägledning kring vilka områden som är prioriterade i fördelningen av dessa medel samt indikerar behov av budgetprioriteringar på längre sikt.

Insatserna för att nå etappmålet till 2020 är mer åtgärdsinriktade medan insatserna för fossilbränslefrihet 2040 är av mer strategisk karaktär. Till 2040 identifieras ett stort antal strategiskt viktiga utmaningar för fossilbränslefrihet som staden behöver bemöta och bereda underlag till beslut. Merparten av dessa utmaningar ligger utanför stadens rådighet varför ett bredare angreppssätt krävs för att bereda väg för fossilbränslefrihet.

Micasa Fastigheters synpunkter

Micasa Fastigheter ansluter sig till strategin för ett fossilfritt Stockholm 2014.

Nedan följer några avsnitt ur strategin i kursiv stil som bolaget vill kommentera.

Staden verkar för att lagstiftning och regelverk stödjer en fossilbränslefri energianvändning. (sid 26)

Det är bra att detta tas upp. Det kan förtydligas vilka problem nuvarande lagstiftning leder till exempelvis när det gäller skatt på solenergi och skatteskyldighet från juridisk person istället för anläggning.

Staden ska ställa krav på att energianvändningen i nyproducerade byggnader på av staden anvisad mark ska vara högst 55 kWh/m² Atemp med sikte mot 45 kWh/m² Atemp som sammantaget reducerar utsläppen med minst 25 000 ton. (sid 27)

Här är det viktigt att det även ställs krav på uppföljning och verifiering av energianvändningen i nyproducerade byggnader. Uppföljningen ska baseras på uppmätta värden och ej på beräknade.

Staden ska vidta åtgärder för att uppnå en egen energiproduktion baserad på solenergi motsvarande 10 procent av elanvändningen som sammantaget reducerar utsläppen med minst 1 000 ton (sid 27)

Om detta ska vara en ekonomiskt lönsam åtgärd krävs det att regelverket gällande beskattning av el från solceller ses över. Vidare bör det påpekas att detta mål inte överensstämmer med målet i Stockholm stads miljöprogram gällande energiproduktion baserad på solenergi. En elanvändning baserad på solenergi motsvarande 10 procent av elanvändningen är avsevärt mycket mer än en ökning av energianvändningen baserad på solenergi med 50 procent, som förespråkas i miljöprogrammet.

Med vänlig hälsning

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Maria Mannerholm
VD

Skolfastigheter i Stockholm AB

Remiss av strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 **Tjänsteutlåtande från Stadsledningskontoret Stadsutvecklingsavdelningen** **kommunstyrelsen dnr 134-175/2015**

Finansroteln har remitterat bifogad remiss till koncernledningen med denna underremiss för besvarande till samtliga dotterbolag och Fortum.

Bakgrund

Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad år 2040. Kommunfullmäktige har fastställt ett etappmål om att utsläppen av växthusgaser ska vara högst 2,3 ton CO₂e (koldioxidekvivalenter) per invånare år 2020.

SISAB:s synpunkter

SISAB har tagit del av Stockholms stadshus ABs tjänsteutlåtande Dnr: 134-175/2015 kommunstyrelsens förslag till beslut om Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040 och ställer sig positivt bakom tjänsteutlåtandet. SISAB önskar betona vikten av att strategiska beslut fattas så att satsningar på t.ex. solenergi inte motverkar produktionskostnadskrav, för skolor och förskolor, från staden. Ökade krav på energianvändning får inte ställas mot produktionskostnadskrav. SISAB:s fjärrvärmeanslutning är stor vilket medför att utvecklingen runt bränsle för fjärrvärme är av stor betydelse. Målet att minska energianvändningen med 10% mellan 2015-2020 kommer att fortsatt kräva ett intensivt arbete med energiplanering, fortsatt ökad digital styrning och övervakning samt energiop-timering av SISAB:s fastigheter.

I framtagande av handlingsplan för att staden som organisation skall vara fossilfri 2030 är det av vikt att staden stärker sin attraktionsförmåga som arbetsgivare då utvecklingen ger ett ökat behov av kompetenta medarbetare. Tydliga och enhetliga direktiv gällande transporter inom och till staden krävs.

För åtgärder till och med 2018 finns i stadens budget en särskild satsning på klimatinvesteringar. Att dessa tydligt kommuniceras stärker klimatarbetet.

Med vänlig hälsning
SISAB, Skolfastigheter i Stockholm AB

Claes Magnusson

AVLOPPSRENING

Monika Hallberg

TEL: 08-522 121 20

monika.hallberg@stockholmvatten.se

Stadshuset

Remissvar beträffande "Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040". Dnr 134-175/2015

Stockholm Vatten och Avfall stöder stadens ambition om ett fossilbränslefritt Stockholm senast år 2040 och ser positivt på föreslagna åtgärder.

Synpunkter på Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040

- Strategin innehåller förslag kring hållbar energianvändning, bla att öka fossilfri energiproduktion där biogas kan vara ett alternativ för elproduktion ifall användning av biogas i bilar, bussar och transportfordon minskar.
- Staden skall vidta åtgärder för miljöeffektiva transporter, här behöver hänsyn tas till det svar bolaget kommer in med beträffande förslag till Fordonsstrategi.
- Staden avgränsar sin strategi till Stockholms kommun. Stockholm Vattens VA verksamhet sträcker sig utanför kommungränsen.
- Inom området resurseffektiva kretslopp ser vi att målet om en CO₂-reduktion på 20 000 ton bedöms kunna uppfyllas genom de insatser som planeras på matavfallsområdet för att nå upp till målet att samla in 70 % av matavfallet och behandla det biologiskt år 2020.

Däremot kommer Stockholm Vattens anläggningar inte ha kapacitet att röta mängden för insamlat matavfall i sina anläggningar och en utökad kapacitet samt mottagningsstation inom SFA projektet planeras färdig efter 2020. Noteras skall att de mängder externt material (inklusive matavfallsslurry) som Stockholm Vatten ansökt om i sin miljötillståndsansökan inte rymmer 70 % av stadens matavfall varför alternativ behöver utredas.

- Staden skall ta fram en utredning att säkerställa ökad produktion av biogas och vi ser att Stockholm Vatten och Avfall bör delta i arbetet.
- Målet fossilfri sjöfartstrafik ger positivt stöd till krav att färjornas koncentrerade matslurry separat tas omhand och rötas till biogas och användas som drivmedel istället för att avledas via ledningsnätet.
- Rapporten anger att biogas skulle kunna användas i stadsgas för att få den fossilfritt. Den anger också att läckaget från stadsgassystemet år 2012 var 32,6 GWh av 112,3 GWh, dvs 29 % av mängden. Både biogas och dagens stadsgas (baserad på fossil naturgas) innehåller metan. Med tanke på att metan är en kraftig växthusgas är det inte hållbart att stadsgasnätet har läckage. Att metan läcker ut i atmosfären i sådan omfattning är mer negativt för klimatet än att stadsgasen utgörs av fossil naturgas. Går det inte att täta stadsgasnätet är det tveksamt om det är miljömässigt försvarbart att ha det i drift.

pe

- När det gäller kompensationsåtgärder är det värt att lyfta fram att bolaget redan under slutet av 2016 kommer att äga och driva stadens, och världens, första biokolsanläggning med biokolsproduktion från invånarnas trädgårdsavfall. Detta är ett prisbelönt innovationsprojekt som tagits fram i samarbete mellan SVAB, trafikkontoret och Fortum Värme med stöd från Bloomberg Philantropies. En pilotanläggning kommer tas i drift under 2016 och om utvärderingen faller väl ut planeras en uppskalning som kan ta omhand hela mängden inkommande trädgårdsavfall i staden. Stockholmarnas trädgårdsavfall bedöms kunna producera biokol som vid användning som jordförbättringsmedel bidrar med en kolsänka motsvarande 3500 bilar årsutsläpp av CO₂, samtidigt som fjärrvärme till 400 lägenheter produceras.”

Med vänliga hälsningar

Krister Schultz
Verkställande direktör

Monika Hallberg
Avdelningschef
Avloppsrening

Remiss av förslag till Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslöt i samband med budget 2015 att Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad år 2040 och att utsläppen ska minska till högst 2,3 ton koldioxidekvivalenter (CO₂-e) per invånare år 2020.

Kommunstyrelsen uppdrogs att tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram en strategi för att nå klimatmålet 2,3 ton CO₂-e per stockholmare år 2020 samt en färdplan för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040. Dessa två uppdrag presenteras gemensamt i kommunstyrelsens förslag till strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040.

Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 utgör riktlinje för de klimatrelaterade målen i stadens miljöprogram 2016-2019 och för målet om fossilbränslefrihet 2040. Strategin tar sin utgångspunkt i den rådande fossilbränsleanvändningen och går sedan sektorsvis igenom trender, prognos och potential för måluppfyllelse till 2040 samt etappmålet till 2020.

Strategin är i huvudsak uppdelad i tre av miljöprogrammets målområden; hållbar energianvändning, miljöanpassade transporter samt resurseffektiva kretslopp och identifierar utmaningar och nödvändiga insatser och fördelar genomförandeansvar för dessa.

Koncernledningen i Stockholms Stadshus AB önskar nu Stockholms Hamn AB:s synpunkter på förslaget till Strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040.

Remissen i sin helhet finns att ladda ner på Stockholms Hamnars sida på insyn: <http://insynsverige.se/stockholm-sthlmshamnar>

Stockholms Hamn AB:s synpunkter

Stockholms Hamn AB (nedan kallat Hamnen) ser mycket positivt på ambitionen att Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad år 2040. Även att Stockholms stad som organisation ska agera förebild och gå före i arbetet och uppnå detta mål till år 2030, är positivt och ligger helt i linje med de målsättningar Hamnen har.

Strategin har förslag på många olika typer av åtgärder, vilket sannolikt är nödvändigt för att det långsiktiga målet ska kunna uppnås. Hamnen instämmer i strategins bedömning, att en stor del av de insatser som behöver vidtas till 2040 delvis ligger utanför stadens

rådighet och att samverka med externa aktörer krävs för att nå målet. Detta gäller inte minst de insatser som är kopplade till sjöfarten.

Förslaget att staden och Hamnen ska utreda åtgärder för fossilbränslefri sjöfart måste ses mot bakgrund av ovanstående. Hamnen anser att uppdraget bör vara utformat som att utreda vilka möjliga åtgärder och incitament som kan vidtas inom ramen för Hamnens rådighet för att bidra till en fossilbränslefri sjöfart.

Hamnens övriga synpunkter på strategin:

- Hamnen ser fram emot att den fjärrvärme som Fortum Värme producerar ska vara klimat- och resursneutral till senast år 2030.
- Det är bra att staden ska verka för att styrmedel, lagstiftning och regelverk stödjer en fossilbränslefri användning. Ändrade regelverk ser Hamnen som en viktig förutsättning för till exempel fortsatt satsning på egenproducerad el från solcellsanläggningar.
- Hamnen ser gärna ett gemensamt arbete inom staden för att driva på teknikutvecklingen och förbättra fossilbränslefriheten när det gäller transport- och entreprenadtjänster.
- Det är angeläget att stadens mål för att öka insamlingen av matavfall för produktion av biogas, inbegriper kapacitet att även omhänderta matavfall från fartyg, till exempel från skärgårdstrafiken (gäller ej matavfall från tredje land).
- Hamnen ser det som positivt att strategin har identifierat en potential att öka transporterna via båt för att avlasta vägnätet och att man ser en möjlighet att öka kollektivtrafiken på vatten.

Hamnens synpunkter på formuleringar under avsnitt Sjöfart, Trender och prognos:

- Påståendet "Fartyg som angör Stockholms hamnar drivs uteslutande med olja eller diesel." stämmer inte helt eftersom Viking Grace drivs med LNG (vilket också står på annat ställe i texten).
- Påståendet "Godstransporterna till Stockholm beräknas i framtiden anlända till hamnar utanför stadens geografiska gränser." stämmer inte i och med att färjorna är en kombination av passagerare och gods och dessa beräknas alltså trafikerat Stockholm i framtiden. Dessutom finns fartygstrafik som går till industrihamnar i Stockholm.
- Hamnen vill framhålla att vi idag har differentierade hamnavgifter som uppmuntar till lägre kväveoxidutsläpp, användning av LNG och elanslutning när fartyg ligger vid kaj.
- Avseende förslaget att införa/utveckla differentierade taxor som gynnar förnybar bränsleanvändning och elanslutning i hamn, vill Hamnen betona att de tekniska förutsättningarna måste beaktas. Man byter inte ut fartyg/bygger om fartyg hur som helst och ännu är det troligen inte meningsfullt att införa/utveckla sådana differentierade taxor. Dock bör möjligheten att införa sådana taxor i framtiden rimligen ingå i Hamnens uppdrag att utreda vilka möjliga åtgärder och incitament som kan vidtas inom ramen för Hamnens rådighet för att bidra till en fossilbränslefri sjöfart.

Förslag

Styrelsen föreslås besluta

att som svar på remissen åberopa och överlämna upprättat tjänsteutlåtande.

att omedelbart justera ärendet.

Stockholm den 2016-08-09

Johan Castwall

Gun Rudeberg

Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040

Stockholms stad har, genom Stokab, byggt ett operatörsneutralt fibernät som når ca 90 procent av hushållen och 100 procent av företagen.

En viktig förutsättning för att möjliggöra ett fossilbränslefritt Stockholm till 2040 är en väl utbyggd IT-infrastruktur såväl i staden som i hela regionen. Fiberinfrastruktur är nämligen en förutsättning för tillhandahållande av sådana IT-lösningar som minimerar behovet av resor och transporter som möjliggör trafik- och logistikoptimering, arbete och utbildning från valfri plats, energi- och miljöoptimering, och andra miljösmarta tjänster.

Vikten av tillgång till en öppen och konkurrensneutral fiberinfrastruktur för möjliggörandet av strategin för fossilbränslefritt Stockholm 2040 belyses tyvärr inte tydligt i den underliggande utredningen. Stokab anser att staden bör lyfta fiberinfrastrukturens betydelse för möjligheten att fasa ut användningen av fossila bränslen - såväl internt inom staden som regionalt.

För att i framtiden fullt ut kunna nyttja de tjänster som kommer att minimera behovet av fossila bränslen behöver alla ha tillgång till fiber - fiber som når ända fram till respektive enskilt hushåll/företag. De krav som ställs i Norra Djurgårdsstaden på att nybyggda fastigheter behöver ha inomhusnät av fiber bör utvidgas till att gälla alla ny- och ombyggnationer i hela staden.

Även i stadsmiljö behöver tillgången till fiber planeras och säkras, dels så att stadens olika verksamheter kan nyttja smarta lösningar som minimerar behovet av fossila bränslen, dels för att möjliggöra för marknadens aktörer att tillhandahålla den kommunikation som behövs för exempelvis självkörande fordon. I detta avseende utgör det föreliggandet förslaget till "Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad" ett viktigt steg.

Med vänlig hälsning

AB Stokab

Staffan Ingvarsson
Verkställande direktör

Remissvar ”Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040”

Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 utgör riktlinje för de klimatrelaterade målen i stadens miljöprogram 2016-2019 och för målet om fossilbränslefrihet 2040. Strategin är i huvudsak uppdelad i tre av miljöprogrammets målområden; hållbar energiutveckling, miljöanpassade transporter samt resurseffektiva kretslopp och identifierar utmaningar och nödvändiga insatser och fördelar genomförandeansvar för dessa.

Stockholm Parkering har valt att lämna följande synpunkter

Hållbar energianvändning

Stockholm Parkering ska verka för en god miljö. Bolagets ambition är därför att kontinuerligt minska energianvändningen i bolagets egna fastigheter. Stockholm Parkering tog ett steg i energisparande riktning genom att agera tidigt med att byta ut traditionell belysning till LED belysning i bolagets egna fastigheter, inom ramen för stimulans Stockholm. Bytet av belysningssystem och styrningen av detta gav i snitt en minskning med ca 15-30%. Då belysningen är den största energiförbrukaren i garagen så har bolaget därför svårt att skapa samma utrymme för minskad energieffektivisering till år 2020, jämfört med 2015.

Stockholm Parkerings uppdrag att stimulera användningen av elbilar innebär även att laddstolpar för el ska installeras och finnas lättillgängliga i bolagets anläggningar. Uppdraget verkar för en god miljö, men kommer att öka bolagets elanvändning och skapar därför svårigheter för bolaget att minska sitt energibehov.

Bolaget föreslår därför att målet om energieffektivisering exkluderar garage där byte LED-belysning redan skett och elbilsladdning.

Miljöeffektiva transporter

Bolaget föreslår att förhandsinformation ges till bolaget om de planerade miljözonerna där fossilfordon inte tillåts, detta så att laddinfrastruktur finns tillgänglig för elbilar inom zonerna vid införande.

Resurseffektiva kretslopp

Bolaget föreslår ett gemensamt upphandlingskrav från Stockholms stad, om övergång till fossilfria arbetsmaskiner, för att gynna leverantörer att investera i miljövänligare maskinpark.

I övrigt har bolaget inga andra synpunkter.

Christian Rockberger
VD

Remissvar: Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040
Diarienummer: 134-175/2015

Stockholms Stadsteater AB har en miljöklassad personbil och en mindre lastbil som drivs med gas. Från företagets sida har det självfallet varit ett högst medvetet val att av miljöskäl välja fordon som i möjligaste mån inte drivs av fossilbaserat bränsle.

Stockholms Stadsteater AB anser att ett fossilbränslefritt Stockholm är ett mycket angeläget mål. Däremot anser vi att det är utanför vår kompetens att i övrigt värdera de olika synpunkter som anges i Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040.

Stockholm den 5 september 2016

Stockholms Stadsteater AB

Benny Fredriksson
VD

UNDERREMISSYTTRANDE PÅ FÖRSLAG TILL " STRATEGI FÖR FOSSILBRÄNSLEFRITT STOCKHOLM 2040", DNR I34-175/2015

Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040

SGAF tackar för möjligheten att svara på rubricerad underremiss. SGAF har tagit del av förslag till strategi som sträcker sig från 2040. Vi har i vårt yttrande kommenterat de delar inom hållbar energianvändning, miljöanpassad transporter samt resurseffektiva kretslopp.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige beslöt i samband med budget 2015 att Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad år 2040 och att utsläppen ska minska till högst 2,3 ton koldioxidkvivalenter (CO₂e) per invånare år 2020. Kommunstyrelsen uppdrogs att tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram en strategi för att nå klimatmålet 2,3 ton CO₂e per stockholmare år 2020 samt en färdplan för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040. Dessa två uppdrag presenteras gemensamt i kommunstyrelsens förslag till strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040. Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 utgör riktlinje för de klimatrelaterade målen i stadens miljöprogram 2016-2019 och för målet om fossilbränslefrihet 2040. Strategin tar sin utgångspunkt i den rådande fossilbränsleanvändningen och går sedan sektorsvis igenom trender, prognos och potential för måluppfyllelse till 2040 samt etappmålet till 2020. Strategin är i huvudsak uppdelad i tre av miljöprogrammets målområden; hållbar energianvändning, miljöanpassade transporter samt resurseffektiva kretslopp och identifierar utmaningar och nödvändiga insatser och fördelar

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslöt i samband med budget 2015 att Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad år 2040 och att utsläppen ska minska till högst 2,3 ton koldioxidkvivalenter (CO₂e) per invånare år 2020. Kommunstyrelsen uppdrogs att tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram en strategi för att nå klimatmålet 2,3 ton CO₂e per stockholmare år 2020 samt en färdplan för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040. Dessa två uppdrag presenteras gemensamt i kommunstyrelsens förslag till strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040.

Hållbar energianvändning

- 1.1. Staden säkerställer att Fortum Värme genomför sitt beslut att avveckla kolanvändningen. Stadens ambition är att kolanvändningen ska vara avvecklad till år 2020. En plan för avveckling av KVV6 ska redovisas senast 2017.

Svar: Staden kan allokera alla energiköp via avtal att så att annat bränsle prioriteras och omfördelas till andra baslastenheter. Bakgrundsmärkt energi bör kunna presenteras av energibolaget för de energiavtal som gäller inom staden.

- 1.2. Staden samverkar med berörda aktörer för att användningen av fossila oljor för spetslast hos energibolag, sjukhus m.m. ersätts av förnybara bränslen och avrapporterar utvecklingen 2018.

Svar: Staden bör även sträva efter att även reservkraft använder förnybart bränsle i form av HVO. Spetslasten utgörs av dynamiska effektbehov i nätet som till viss del kan minskas genom att säkerställa att de fjärrvärmeinstallationer som finns är korrekt installerade.

SGAF kan konstatera att energi leverantörerna inte följer de allmänna villkoren för näringsidkare och det motverkar staden intentioner om ett fossilt fritt Stockholm 2040¹,

- 1.3. Staden samverkar med berörda aktörer för att användningen av fossila oljor för spetslast hos energibolag, sjukhus m.m. ersätts av förnybara bränslen och avrapporterar utvecklingen 2018.

Svar: Här borde HVO och FAME komma in som ett minimum krav. HVO kan reducera CO2 med upp till 80 %, beroende av råvarutillgång och har bibehållen lagringsstabilitet. HVO ger 41 g CO2/MJ och FAME ger 46 g CO2/MJ och kan användas enligt följande standarder:

EN 590 dieselbränsle utan någon begränsning ("blandning väggen") eller märkning i detaljhandels pumpar.

ASTM D975 dieselbränsle utan blandnings vägg eller märkning på pumpar detaljhandeln.

CEN TS 15940 specifikation av paraffindieselbränslen för dedikerade fordon.

ASTM D975 och kanadensiska CGSB-3.517 krav
EN 590 krav utom densitet som är lägre.

Mängden HVO i dieselbränsle blandning kan uppskattas genom radioisotop kol 14C metoder. Kemi och egenskaper skiljer sig anmärkningsvärt från FAME:

¹ se artikel Energi & Miljö nr 12 2015, sid 40

EN 14214 är inte giltigt för HVO. Jämförbar med GTL som en blandningskomponent, förutom att HVO har också biovärde.

Global Fuel Charter (WWFC) rekommenderar att använda HVO som en biokomponent²

- 1.4. Staden bistår Fortum Värme i dess arbete med Öppen fjärrvärme genom att utreda möjligheterna till ytterligare anslutningar. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast år 2017.

Svar: Här bör staden även titta på möjligheten att genomföra projekt för att stödja fastighetsägare med metoder för att sänka effektbehovet vid DUT (dimensionerande utetemperatur).

- 1.5. Staden ska utreda möjligheterna att till öka mängden förnybar el som produceras i staden. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast år 2017.

Svar: SGAF stödjer detta förslag. Idag producerar SGAF 60 MWh solcells el. Tele2Arena, aktiv yta= 388 m², Hovet, aktiv yta, 820 m².

All inköpt el i SGAF verksamhet är förnybar genom kravställande i avtal genom ursprungsmärkning och garanterar då att det produceras 100 % via vind och vattenkraft.

- 1.6. Staden ska verka för att styrmedel, lagstiftning och regelverk stödjer en fossilbränslefri energianvändning.

Svar: SGAF stödjer detta stycke. Denna regel harmoniserar med miljöbalkens andra kapitel, allmänna hänsynregler bl.a. resurshushållning.

Miljöbalken förordar förnybara energikällor och de som avses är biomassa, solenergi, vind och vågkraft.

SGAF arbetar ständigt för att minska fossilbränslefri energianvändning genom att vara rådgivande mot hyresgästens verksamhet genom att utnyttja och hitta smarta lösningar för att premiera fjärrvärme och lågvärdig spillvärme (kondensorvärme) före t.ex. diesel uppvärmda mobila värmare vid evenemang.

- 1.7. Staden ska vidta åtgärder för att säkerställa klimatsmart fjärrvärme som sammantaget reducerar utsläppen med minst 240 000 ton CO₂e till 2020.

Svar: SGAF stödjer detta förslag men ser gärna förslag på konkreta åtgärder för att säkerställa klimatsmart fjärrvärme. Åtgärder måste innebära att säkerställa att befintliga och nya fjärrvärmeinstallationer följer en "rätt" dimensionerad och injusterad fjärrvärmeinstallation. Klimatsmart utifrån branschstandarden Svensk Fjärrvärme (numera Energiföretagen Sverige), tekniska bestämmelser, F:101 Fjärrvärmecentral-

² https://www.neste.com/sites/default/files/attachments/neste_renewable_diesel_handbook.pdf

en - Utförande och installation, F:103-7 Certifiering av fjärrvärmecentraler, F:104 Värmemätare - Tekniska branschkrav och råd om mätarhantering.

- 1.8. Staden ska vidta åtgärder för energieffektivisering med tio procent jämfört med referensåret 2015 inom stadens verksamheter som sammantaget reducerar utsläppen med minst 20 000 ton CO₂e till 2020.

Svar: SGAF har gjort energikartläggning och har nu gått in i ett certifierat energiledningssystem enligt ISO 50 001. Detta gör att bolaget kan arbeta systematiskt med förbättringsarbetet kring energifrågor och ökar förståelsen för avvikelser i hela bolaget. Ledningen ges då möjlighet att kunna göra rätt prioriteringar i budgetarbetet för att minska energianvändningen i byggnaden.

- 1.9. Staden ska vidta åtgärder för att ställa krav på att energianvändningen i nyproducerade byggnader på av staden anvisad mark ska vara högst 55 kWh/m² Atemp med sikte mot 45 kWh/m² Atemp som sammantaget reducerar utsläppen med minst 25 000 ton CO₂e.

Svar: Genom energiledningssystemets rutiner skapar SGAF fokus och kontinuerlig uppföljning för att kunna uppnå energieffektivitet vid all nyproduktion.

- 1.10. Staden ska vidta åtgärder för att uppnå en egen energiproduktion baserad på solenergi motsvarande 10 procent av elanvändningen som sammantaget reducerar utsläppen med minst 1 000 ton CO₂e.

Svar: SGAF stödjer förslaget och ser kontinuerligt över för att hitta förutsättningar att öka den aktiva ytan. Idag producerar SGAF 60 MWh solcells el och köper 14,9 GWh förnybar el (vind och vatten). Solcellselen motsvarar 0,4 %.

Miljöeffektiva transporter

- 1.11. Staden ska ta fram en handlingsplan för fossilbränslefrihet inom vägtransportsektorn och utreda möjligheterna till att utfärda förbud mot fossilbränsleförsäljning till år 2040 med delmål till 2030. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast år 2017.

Svar: SGAF stödjer detta förslag, men berörs inte av detta i verksamheten.

- 1.12. Staden verkar för att styrmedel, lagstiftning och regelverk som stödjer en fossilbränslefri transportsektor.

Svar: SGAF stödjer detta förslag, men berörs inte av detta i verksamheten.

- 1.13. Staden utreder åtgärder för fossilbränslefri sjöfart. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast år 2017

Svar: SGAF stödjer detta förslag, men berörs inte av detta i verksamheten.

- 1.14. Staden tar fram en handlingsplan för användande av fossilbränslefria arbetsmaskiner. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast år 2017.

Svar: SGAF stödjer detta förslag då det idag råder stor brist på kunskap kring vilka arbetsmaskiner som markanden kan erbjuda och som är fossilbränslefria.

- 1.15. Staden verkar för att miljözoner införs i kommunen som innebär att fordon med fossila bränslen ej tillåts från senast år 2040. Staden ska vidta åtgärder för att minska biltrafiken som sammantaget motsvarar en reduktion av utsläppen med minst 80 000 ton CO₂e

Svar: SGAF stödjer detta förslag, men berörs inte av detta i verksamheten.

- 1.16. Staden ska vidta åtgärder för att minska den fossila energianvändningen i transportsektorn som motsvarar en reduktion om minst 140 000 ton CO₂e

Svar: se. SGAF svar i pkt. 1.17

- 1.17. Staden ska vidta åtgärder för klimateffektiva transporter i stadens organisation som sammantaget motsvarar en reduktion om minst 8 000 ton CO₂e

Svar: SGAF transporter utgörs i stor del av el-fordon och elen är till 100 % förnybar. Dock innebär de få tillfällen SGAF använder tyngre fordon påtaglig större miljöpåverkan (MK1 diesel). Att övergå till HVO (Hydrogenated Vegetable Oil) skulle innebära upp till 80 % minskad miljöpåverkan vid användning av tyngre fordon och bidra till att minska den totala miljöpåverkan för staden.

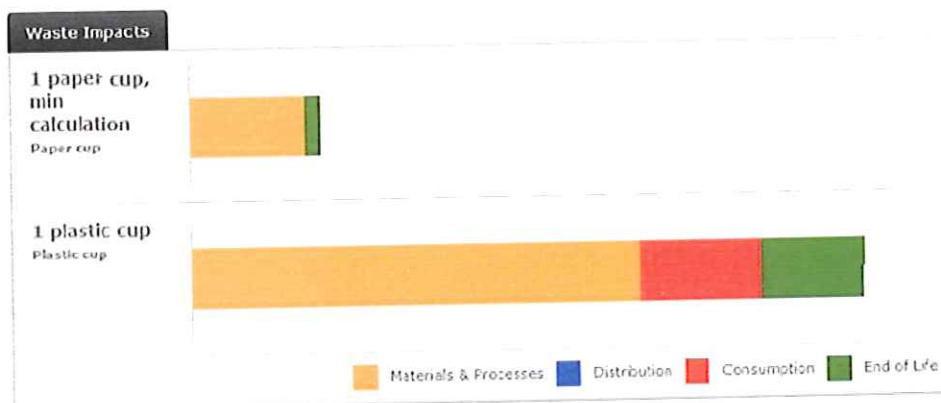
Internt transporter													
Energiförbrukningen för elbilar beräknas med scheman													
	Ei 1.1 kW	Ei 1.1 kW	Ei 1.1 kW	Ei 1.1 kW	Ei 1.1 kW	Ei 1.1 kW	Ei 1.1 kW	Ei 1.1 kW	Ei 1.1 kW	Ei 1.1 kW	Ei 1.1 kW	Ei 1.1 kW	Summa [kWh]
	jan-15	feb-15	mar-15	apr-15	maj-15	jun-15	jul-15	aug-15	sep-15	okt-15	nov-15	dec-15	
Laddenergi per bil och dag [kWh]	2 h/dag	2 h/dag	2 h/dag	2 h/dag	2 h/dag	2 h/dag	2 h/dag	2 h/dag	2 h/dag	2 h/dag	2 h/dag	2 h/dag	
Antal elbilar	92,4	84,0	96,6	96,6	92,4	96,6	96,6	92,4	96,6	92,4	92,4	100,8	1129,8 [kWh]
Dieselförbrukning liter/mån	0	0	29,3		409,16								4786,908 [kWh]
Energinehåll [kWh/l]	-	-	777,1	-	4009,8	-	-	-	-	-	-	-	5916,708 [kWh]

Resurseffektiva kretslopp

- 1.18. Staden ska utreda möjligheterna till att minska plasten i avfallet som går till förbränning. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast år 2017.

Svar: SGAF har tidigare utrett frågan kring användning av papper eller plastmuggar för evenemang. Från figuren nedan kan vi dra slutsatsen att det behövs många cirkuleringar av plastmuggen innan den medför ett mer miljömässigt alternativ än plastmuggen. SGAF har genom utredning och information till medrysgäst redan idag minskat plasten till förbränning genom att förespråka andra alternativ.³

³ WSP rapport LCA screening för muggar i papper och plast, daterad 110506

1.19. Staden ska ta fram en utredning för att säkerställa en ökad produktion av biogas för att möta behovet av att ersätta fossilt naturgas. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast 2017

Svar: SGAF stödjer detta förslag, och bidrar genom att informera hyresgästerna om stadens verksamhet i ett stöd att uppnå detta mål. Ett förslag kan vara att ta fram informationsmaterial om hur verksamheter kan förbättra sopsortering så att förnybartavfall i större utsträckning kan tas till vara.

1.20. Staden ska vidta åtgärder för ökad biogasproduktion som sammantaget motsvarar en reduktion 20 000 ton

Svar: SGAF stödjer detta förslag, men berörs inte av detta i verksamheten. SGAF hyresgäster sorterar matavfall för återvinning av biogas.

Kompensation

1.21. Staden ska utreda möjligheterna till att skapa kolsänkor i staden för att kompensera eventuellt kvarvarande rester av fossila bränslen. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast år 2017

Svar: SGAF stödjer detta förslag, att skapa koldioxidsänkor innebär återplantering av biomassa. SGAF planterar markyta i samband med verksamhetsförändringar/utveckling i Globen området.

Fossilbränslefri organisation 2030

1.22. Staden ska ta fram en handlingsplan för att staden som organisation ska vara fossilbränslefri 2030. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast år 2017.

Svar: SGAF stödjer detta förslag, men berörs inte av detta i verksamheten.

SGAF verksamhet

Huvuduppdraget för SGA Fastigheter är att äga, förvalta och utveckla arenorna i Globen området. Det innebär bland annat att vi tillhandahåller lokaler och anläggningar för evenemang samt deltar aktivt i samarbeten med andra aktörer för att öka Globen områdets attraktionskraft. Verksamheten omfattar Tele2 Arena, Ericsson Globen inklusive SkyView, Hovet, Annexet samt nöjesdestinationen Tolv Stockholm.

Uppdrag att lämna synpunkter

Finansroteln har remitterat bifogad remiss till koncernledningen. Med denna underremiss samtliga dotterbolag och Fortum önskar koncernledningen era synpunkter kring vad som framförs i remissen.

Era yttranden (endast i digital form, se informationen nedan) behöver vara koncernledning tillhanda senast 2016-09-07. Ni kan välja att avstå från att svara, men i sådana fall behöver jag veta det skriftligen.

Preliminär handläggare blir vår nya medarbetare Peter Dahlberg, som börjar 1 september.

Remissvaret mailas till remiss@stadshusab.se i följande format:

- Wordformat (så att vi kan använda era svar i koncernens övergripande remissvar – **tacksam om ni vid remissvar över en A4 även skriver en kortare sammanfattning av bolagets synpunkter**).
- Inskannat undertecknat remissvar (så att vi kan diarieföra detta digitalt).
- Inga papperssvar ska skickas till oss – vi tar in allt digitalt, via mail.

Hör av er om ni har några funderingar.

Tacksam för bekräftelse att ni mottagit denna remiss!

Christel Wiman/ VD

Conny Håkansson/ Fastighetschef, drift

Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040

Svar på remiss

Stockholm Business Regions förslag till beslut

Stockholm Business Region överlämnar följande tjänsteutlåtande som svar på remiss av "Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040".

Ärendet anmäls som kontorsyttrande på styrelsens sammanträde den 20 september 2016.

Olle Zetterberg

Lena Häggdahl

Ärendet

Finansroteln har remitterat "Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040" till Stockholms Stadshus AB. Stadshus AB har sänt remissen vidare i en underremiss till Stockholm Business Region AB (SBR). Svar på remissen ska vara Stadshus AB tillhanda senast den 7 september 2016.

Kommunfullmäktige beslutade i samband med budget 2015 att Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad år 2040 och att utsläppen ska minska till högst 2,3 ton CO₂e (koldioxidekvivalenter) per invånare år 2020.

Strategin är i huvudsak uppdelad i tre av miljöprogrammets målområden; hållbar energianvändning, miljöanpassade transporter, och resurseffektiva kretslopp och identifierar utmaningar och insatser samt fördelar genomförandeansvar för dessa.

Bolagets analys och bedömning

I ett globalt perspektiv ligger Stockholm i framkant avseende klimatarbetet. SBR anser att det är angeläget att staden även fortsättningsvis ligger i framkant då det bidrar till att stärka Stockholms profil internationellt samt bidrar till att attrahera investeringar och talanger till regionen.

Ett offensivt arbete inom området kan även möjliggöra för regionens näringsliv att utveckla och testa tjänster och innovationer vilket på ett positivt sätt kan bidra till att stärka regionens arbetsmarknad.

SBR ser positivt på "Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040" och har inget övrigt att anföra.

Remiss av Strategi för Fossilbränslefritt Stockholm 2040, Dnr 134-175/2015

AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad (nedan "Fortum Värme") har tagit del av remissunderlagen avseende stadens strategi för ett Fossilbränslefritt Stockholm 2040, Dnr 134-175/2015, och vill med anledning härav framföra följande synpunkter.

Inledning

Fortum Värme producerar och levererar fjärrvärme, fjärrkyla och el. Bolaget har en handlingsplan vars mål är att våra kunder har en klimatneutral och resursneutral energilösning baserad på 100 procent förnybar eller återvunnen energi senast 2030. Vår ambition är att nå målet väsentligt tidigare än så.

Cirka 80 procent av stadens tätbebyggda ytor försörjs av fjärrvärme, som till cirka 85 procent produceras av förnybar eller återvunnen energi utan klimatpåverkan. Efter att det nya biobränsleddade kraftvärmeverket i Värtan har tagits i full drift kommer andelen öka ytterligare. Anläggningen kommer att, förutom fjärrvärme, även producera ca 750 GWh lokal och förnyelsebar el, ett betydelsefullt tillskott i en region med en allt mer ansträngd eleffektbalans.

Fortum Värmes handlingsplan för att uppnå klimatmålen utgör således en viktig komponent även i stadens strategi för att bli fossilbränslefri senast år 2040.

Fortum Värme vill också nämna den nyligen presenterade Ramöverenskommelsen kring energipolitiken (2016-06-10) mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet och Kristdemokraterna i vilken fjärrvärmens nämns särskilt "*En konkurrenskraftig fjärrvärmesektor och minskad elanvändning i uppvärmningen är förutsättningar för att klara den förnybara el- och värmeförsörjningen under kalla vinterdagar*".

En stor utmaning är att förändra energipolitiken från att nästan enbart fokusera på levererad mängd energi (TWh) till att även säkerställa så det, vid alla tider på året, även finns tillräckligt med effekt (MW).

Mot denna bakgrund lämnar Fortum Värme sina kommentarer.

Kommentarer

Fortum Värme anser att jämfört med första utgåvan från juni 2015 så är dokumentet nu betydligt bättre. Det var ett klokt beslut att slå ihop "Åtgärdsplan för klimat" med "Färdplan till 2040" till en sammanhållen strategi. Remissutgåvan är mer sammanhängande med färre detaljer och istäl-

let fokuserad på strategiska frågor. Dock kvarstår några delar i dokumentet som Fortum Värme önskar kommentera:

- I dokumentet anges att:
”Staden ska vidta åtgärder för att ställa krav på att energianvändningen i nyproducerade byggnader på av staden anvisad mark ska vara högst 55 kWh/m² A_{temp} med sikte mot 45 kWh/m² A_{temp} som sammantaget reducerar utsläppen med minst 25 000 ton CO_{2e}.”

Fortum Värmes tolkning av denna punkt är försiktigt positiv. Som vi förstår punkten är det en övergång från begreppet köpt energi till använd energi. Om vår tolkning är rätt öppnar det för teknikneutralitet där fjärrvärmens kan tävla på lika villkor med lokala värmepumpslösningar. Vi önskar att detta förtydligas i dokumentet så att eventuella tveksamheter undanröjs. Om detta är fallet så behövs ingen faktor för uppräknings av använd el som används för uppvärmning.

Om det däremot fortsatt är köpt energi som ska tillämpas bör faktorn 2,5 användas, i enlighet med Boverkets remitterade förslag på NNE-byggnad (NäraNollEnergi-byggnad). Man bör i detta fall också slopa möjligheten att tillgodoräkna sig "fritt flödande energi", något som annars skulle gynna situationen för lokalt installerade värmepumpar och därmed ytterligare snedvrider konkurrensen mellan teknikalternativen.

- Fortum Värme noterar att Parisavtalet nämns i dokumentet och vill påpeka att i nuläget är det totala koldioxidavtrycket i Sverige ca 9-10 ton CO₂/år och invånare. Dokumentet behandlar endast 2,8 av dessa ton. I inledningen skrivs också att klimatet är en global utmaning. Dock finns delar i dokumentet som har ett starkt lokalt synsätt. Fortum Värme anser att dokumentet bör vidga sitt scope till:
 - Regionalt synsätt på fjärrvärme
 - Europeiskt synsätt på elproduktion
 - Globalt synsätt på resor
 - Globalt synsätt på konsumtion
 - Globalt synsätt på livsmedel

Hela klimatavtrycket bör tas med i nästa utgåva. Fortum Värme anser inte att det räcker att arbeta med 30 % (2,8 av 9 ton) av den fossila koldioxiden för att klara klimatet enligt intentionerna i Parisavtalet. En vidgad systemgräns och omfattning är önskvärd. Det öppnar upp för att hitta de sammantaget mest effektiva åtgärderna. Många andra städer i Sverige angriper hela utsläppsmängden och ansätter ett konsumtionsperspektiv.

Mer specifikt anser vi att räkna utsläpp från fjärrvärmens enligt C-40 Scope 2 (GPC) öppnar för ett utvidgat samarbete med angränsande kommuner vilket leder till resurseffektivitet (vi använder varandras produktionskapacitet) och minskade utsläpp. Att ligga kvar vid en

systemgräns där lokala utsläpp inom kommungräns räknas, trots att de verkliga utsläppen sker såväl inom som utanför kommungränsen är direkt felaktigt och premierar inte samarbete mot globala utsläpp.

Fortum Värme noterar dock att en ändring av systemgränsen nämns kortfattat. Detta borde lyftas fram till en egen beslutspunkt. Fortum Värme föreslår:

- Staden utökar systemgränserna och omfattningen av nästa uppdatering av Fossilfrihet i Stockholm till att bli en heltäckande klimatstrategi som omfattar samtliga utsläpp som uppstår såväl lokalt som globalt och där konsumtion och transporter ingår i sin helhet.
 - Genomförandeansvar: Kommunstyrelsen.
- Fortum Värme ser positivt på att det i tjänsteutlåtandet anges att de åtgärder som är mest kostnadseffektiva ska genomföras. Vår bedömning är att åtgärden med solceller på stadens tak bör undersökas noga då den endast ger en ringa besparing om 1000 ton CO₂/år. Vidgas systemgränsen kan siffran bli högre men enligt skattningar från vetenskapliga rapporter ger å andra sidan, tillverkningen av den stora mängden solceller som erfordras utsläpp i storleksordningen flera hundra tusen ton koldioxid.
- Fortum Värme ser positivt på de samarbetsmöjligheter mellan Stadens förvaltningar och bolag som dokumentet öppnar upp för. Fortum Värme vill därför lyfta in ytterligare en beslutspunkt, kring samarbete runt laststyrning av undercentraler i fjärrvärmenätet. Laststyrning skulle, om det infördes i stor skala, potentiellt kunna bidra till att minska behovet av reservanläggningar. Investeringsbehovet skulle minska, vilket i sig är resurseffektivt. Förslag till beslut:
 - Staden bistår Fortum Värme i dess arbete med att utreda och pröva laststyrning av undercentraler i fjärrvärmenätet. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast år 2017.
 - Genomförandeansvar: Fortum Värme tillsammans med de kommunala bostadsbolagen.
- Under resurseffektiva kretslopp föreslår Fortum Värme en samverkan med Staden och Stockholm Vatten Avfall kring att i Högdalen skapa navet i Stockholms cirkulära ekonomi. Förutsättningarna är goda då Fortum Värme och Stockholm Vatten redan är etablerade på platsen. Stockholm Vatten Avfall har en återvinningscentral och en mottagning av trädgårdsavfall och planerar uppförande av en sorteringsanläggning för matavfall och, på sikt också rötning av detta till biogas. Dessutom uppförs inom kort en anläggning för produktion av biokol. SITA/Suez med sin återvinningsverksamhet finns också etablerade i området.

Sammantaget skulle det tillsammans med ytterligare satsningar kunna skapas resurseffektiva kretslopp i en s. k. Eko-Industriell park där transporter minimeras och en hög grad av återvinning möjliggörs. För

att en minskad förekomst av plast baserad på fossil råvara i brännbart avfall ska leda till verklig klimatvinst totalt sett krävs att plasten återvinns på ett effektivt och resursbesparande sätt. Fortum Värme föreslår följande:

- Staden ska utreda möjligheterna till att minska mängden plast i avfall som går till förbränning genom att skapa förutsättningar för ökad materialåtervinning. I samband med detta bör möjligheterna att med utökade satsningar runt Högdalenverket skapa navet i Stockholms cirkulära ekonomi utredas. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast år 2017.
 - Genomförandeansvar: Koncernstyrelsen tillsammans med Stockholm Vatten Avfall och Fortum Värme
- I avsnittet om el nämns att ökad elkonsumtion kan uppstå till följd av att uppvärmningen får ett ökat elberoende. I praktiken betyder det att fler väljer bergvärme med värmepump som uppvärmningsform. I samma avsnitt nämns att den ökade elkonsumtionen kan ersättas med installation av solceller som därmed avlastar elnätet i Stockholm. Fortum Värme är positiva till elproduktion med solceller. Den förnybara el som tillkommer bör i första hand konsumeras på ett sätt som sparar reglerbar vattenkraft, samt som minimerar det samlade elbehovet i berört system. Fortum Värme håller inte med om att lokal solcellsproducerad el kommer att signifikant avlasta elnätet. En avlastning av elnätet behövs främst kalla dagar och nätter när belastningen är som störst. Det är också då som solceller ger som minst effekt. Solceller kan ge ett energitillskott, främst sommartid, men knappast något effekttillskott. Avlastning kan däremot ges av styrbar biokraft från kraftvärmeverk som går alla dagar, hela året, även nattetid. Fortum Värme är därför positiva till att en ökad andel elkraft från kraftvärmeverk ska utredas.

En ökad elkonsumtion från elektriska fordon kan möjliggöras av kraftvärmens avlastande förmåga. Potentialen är stor. Grovt räknat motsvarar biokraften från det nya biokraftvärmeverket i Värtan (ca 750 GWh per år) elbehovet som skulle uppstå om dagens bensin- och dieselförbrukning inom Stockholm kunde ersättas av eldrift.

Fortum Värme vill också återigen nämna skrivningarna kring fjärrvärme och minskad elanvändning för uppvärmning som nämns i Ramöverenskommelsen kring energipolitiken (se ovan under Inledning). En effektivisering, framförallt vad gäller effekt, är särskilt viktigt för att möta de framtida utmaningarna för det svenska elsystemet.

- Klimatsmart fjärrvärme används som begrepp i dokumentet, dock utan närmare förtydligande om dess innebörd. Vi föreslår en definition baserad på följande kriterier, som var och en går att mäta och som också kan användas för jämförelser mellan olika alternativa

metoder för uppvärmning:

1. Fjärrvärme baserad på 100 % förnybara och återvunna energikällor
 2. Effektiv användning av bränslen, dvs hög verkningsgrad med hög andel kraftvärme
 3. Uppvärmningens nettoförbrukning av el är noll och ger ett överskott av förnybar kraft sett över ett år
 4. Minimal användning av primära resurser
 5. Låg klimatpåverkan såväl lokalt, regionalt som globalt.
- Dokumentet är av intern karaktär. Samarbete med näringsliv och engagemang av medborgare nämns endast kortfattat i texten. Fortum Värme anser att en del av strategin borde vara att åstadkomma ökad delaktighet och engagemang hos alla intressenter. Det finns, enligt vår uppfattning, förutsättningar för att lansera strategin bredare baserat på en stark berättelse om: (i) var vi kommer ifrån, (ii) var vi är och (iii) vart vi ska ta oss. Fortum Värme deltar gärna i arbetet med att utforma denna berättelse tillsammans med staden och övriga intressenter.

En konkurrenskraftig fjärrvärmesektor är ett uttalat mål på nationell nivå för att bidra till att klara den förnybara el- och värmeförsörjningen under kalla dagar. En politik som styr mot ett minskat eleffektbehov när elnätet är som mest ansträngt är också delar som politiken, och därmed även Stockholms stad, aktivt kan bidra till att utforma.

Vidare kan staden genom sin bolagsstyrning, sina mål och vid planeringen av stadsutvecklingen, bidra till att skapa förutsättningar för att Fortum Värme som energileverantör ska kunna bidra till att skapa den första fossilbränsle fria huvudstaden.

Sammanfattningsvis är Fortum Värme positivt till, och stödjer, stadens ambition om ett fossilbränslefrött Stockholm senast år 2040. Fortum Värmes eget mål är att senast år 2030 ha en hållbar energiproduktion baserad på förnyelsebar eller återvunnen energi. Ambitionen är att målet ska kunna uppfyllas tidigare än så. Vi ser framför oss att denna utmanande resa görs gemensamt och tillsammans med ägarna, stadens bolag och förvaltningar samt övriga intressenter som vill se Stockholm befästa sin position som ledande miljö- och klimathuvudstad.

Med vänlig hälsning

AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad

Anders Egelrud

VD